

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 578)

**Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde
Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı
ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/784)**

T.C.

Başbakanlık

5.12.2000

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG.0.10/101-209/6043

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızta arzı Bakanlar Kurulunca 21.11.2000 tarihinde kararlaştırılan "Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

GENEL GEREKÇE

233 sayılı Kamu İktisadî Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesinde kamu iktisadî teşebbüsü (teşebbüs) deyiminin iktisadî devlet teşekkülleri (teşekkül) ile kamu iktisadî kuruluşlarını (kuruluş) ifade ettiği, bunlardan iktisadî devlet teşekküllerinin sermayesinin tamamı Devlete ait, iktisadî alanda ticarî esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan kamu iktisadî teşebbüsü olduğu belirtilmektedir. Bu hüküm nedeniyle, Türk Ticaret Kanununun 277 nci maddesi uyarınca anonim şirket kurulabilmesi için gerekli olan beş ortak şartı yerine gelmediği için iktisadî devlet teşekkülleri ile kamu iktisadî kuruluşlarının anonim şirket şeklinde kurulmaları mümkün olmamaktadır.

Oysa, kamu iktisadî teşebbüslerinin özelleştirilmeleri aşamasında yurtiçi ve yurtdışında halka arz, gerçek ve/veya tüzel kişilere blok satış, borsada satış işlemlerinin yapılabilmesi için anonim şirket şeklinde yapılandırılmaları gerekmektedir. Aynı şekilde, Türkiye'de, Devletin payının yüksek olduğu enerji gibi birçok sektörde yeniden yapılanmaya gidilmesi ve sektörün serbest piyasa koşullarına uyumlu hale getirilmesi, özellikle artan enerji talebinin karşılanabilmesi için gerekli yatırımı sağlayacak olan özel sektör katılımı, sektörde yeni bir yapının oluşturulması ile mümkün olacaktır.

233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasında, iktisadî devlet teşekküllerinin anonim şirket statüsünde kurulabilmeleri ve bu şekilde kurulan teşekküllerde beş kurucu bulunması şartının aranmaması yönünde bir düzenlemeye gidilmesi neticesinde; bu teşekküllerin ekonomik ve ticarî esaslara uygun olarak ticarî faaliyette bulunmaları, serbest piyasa ekonomisine uyum sağlamaları, diğer şirketlerle eşit statüde ve eşit koşullarda rekabet etmeleri sağlanmış olacaktır.

Bilindiği üzere, iktisadi devlet teşekküllerinin de anonim şirket statüsünde kurulmasına olanak sağlayan 615 sayılı Kanun Hükmünde Kararname Anayasa Mahkemesinin 2.11.2000 tarihli ve E : 2000/72, K : 2000/46 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. İptal kararı nedeniyle ortaya çıkan hukuki boşluğun giderilmesi ve iptal edilen Kanun Hükmünde Kararname ile öngörülen gayenin karşılanabilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bunun yanısıra, kamu bankalarının yeniden yapılandırılmalarına ve özelleştirilmelerine ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emiak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun, 15.11.2000 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun uyarınca kamu bankaları 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin dışına çıkarılmıştır. Bu bağlamda, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tâbi bir kamu bankası kalmadığı dikkate alınarak, daha önce söz konusu Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan, "Teşebbüslerden iktisadi devlet teşekküllü olanlar, bankacılık alanında, sermayelerinin en az % 91'inin Devlete ait olması şartıyla anonim şirket şeklinde de kurulabilir." hükmüne yeni düzenlemede yer verilmemektedir.

Kanun Tasarısı, bu hususların karşılanabilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Madde ile, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin, Anayasa Mahkemesince iptal edilen (3) numaralı fıkrası yeniden düzenlenerek; sermayesinin tamamı Devlete ait olan iktisadi devlet teşekküllerinin anonim şirket şeklinde kurulmasına olanak sağlanmakta ve anonim şirket statüsünde kurulan iktisadi devlet teşekküllerinde Türk Ticaret Kanununun 277 nci maddesinde sözü edilen 5 kurucunun bulunması şartının aranmaması, genel kurul ve denetçilerin bulunmaması öngörülmektedir.

İktisadi devlet teşekküllerinin anonim şirket şeklinde kurulması sonucunda; bu teşekküllerin ekonomik ve ticarî esaslara uygun olarak ticarî faaliyette bulunmaları, serbest piyasa ekonomisine uyum sağlamaları, rekabet ortamı içerisinde ve ticarî teamüllere uygun olarak kuruluş amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirmeleri ile birlikte diğer şirketlerle eşit statüde ve eşit koşullarda rekabet etmeleri sağlanmakta, bu teşekküllerin özelleştirilmeleri aşamasında, borsada satış, halka arz gibi yöntemlerin uygulanmasına daha elverişli bir yapılanmaya güme imkânı getirilmektedir.

Madde 2. – Yürürlük maddesidir.

Madde 3. – Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No. : 1/784

Karar No. : 16

18.1.2001

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bakanlar Kurulunca 5.12.2000 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve 14.12.2000 tarihinde Başkanlıkça Komisyonumuza sevk olunan "Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" Komisyonumuzun 17.1.2001 tarihinde yaptığı 22 nci birleşimde Hükümeti temsilen Orman Bakanı Nami Çagan ile Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığı temsilcilerinin de katılımlarıyla incelenip, görüşülmüştür.

Bilindiği gibi; 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşlarına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun Hükmünde Kararnamede, kamu iktisadi teşebbüsü deyiminin iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşlarını ifade ettiği, bunlardan iktisadi devlet teşekküllerinin sermayesinin tamamı Devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan kamu iktisadi teşebbüsleri olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanununun 277 nci maddesi uyarınca anonim şirket kurulabilmesi için gerekli olan beş ortak şartı yerine gelmediği için iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşlarının anonim şirket şeklinde kurulmaları mümkün olmamaktadır.

İktisadi devlet teşekküllerinin de anonim şirket statüsünde kurulmasına olanak sağlayan 615 sayılı Kanun Hükmünde Kararname dayanağını teşkil eden yetki kanununun iptal edilmesinden dolayı Anayasa Mahkemesinin 2.11.2000 tarih ve Esas : 2000/72, Karar : 2000/46 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu nedenle; gerek iptal kararı ile ortaya çıkan hukuki boşluğun giderilmesi, gerekse kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmeleri aşamasında yurt içi ve yurt dışında halka arz, gerçek ve/veya tüzel kişilere blok satış, borsada satış işlemlerinin kolaylıkla yapılabilmesi ve özellikle devletin payının yüksek olduğu enerji sektöründe faaliyet gösteren KİT'lerde yeniden yapılanmaya gidilebilmesi için kamu iktisadi teşebbüslerinin anonim şirket şeklinde yeniden yapılandırılmasına olanak sağlayacak düzenlemeler yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

Tasarı ve gerekçesi incelendiğinde; 8.6.1984 tarih ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin mülga (3) üncü bendi, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamında olan kamu bankalarının 15.11.2000 tarih ve 4603 sayılı Kanun ile söz konusu Kanun Hükmünde Kararnamenin kapsamından çıkarılmaları da dikkate alınarak, iktisadi devlet teşekküllerinin Türk Ticaret Kanununun 277 nci maddesi hükmü dışında, beş kurucu üye ile genel kurul ve denetçileri bulunma koşulları aranmaksızın anonim şirket şeklinde kurulmalarına olanak sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Komisyonomuzda Tasarının geneli üzerinde yapılan görüşmelerde;

– Tasarının KİT'lerin özelleştirilmesine hız kazandıracığı, KİT'lerin anonim şirket şeklinde örgütlenmesi halinde daha kolay özelleştirilebileceği, bu bakımdan Tasarının olumlu karşılandığı, ancak özelleştirme sırasında KİT'lerin % 51 hissesi devredilirken % 49'unun kamu varlığı olarak korunmasında yarar bulunduğu,

– KİT'lerin zararlarının her geçen gün artmakta olduğu, ekonomiye sürekli hasar veren bu kuruluşların özelleştirilmesi konusunda kapsamlı bir strateji oluşturulması gerektiği,

– Tasarının kısa vadeli beklentileri karşılama bakımından olumlu karşılandığı, ancak KİT'lerin anonim şirket haline dönüştürülmesinin sadece isimlerinde kalacağı, devlet kontrolü sürdürdüğü sürece tam anlamıyla anonim şirket olamayacakları, gerçek anlamda anonim şirket haline gelmeyen bu kuruluşların ileride bazı sorunlara yol açabileceği,

– Tasarı ile Türk Ticaret Kanununa uyumlu olmayan bir anonim şirket modeli öngörüldüğü, genel kurulun ve denetçilerin, anonim şirketlerin vazgeçilmez öğeleri olduğu, bunlar bulunmadığı takdirde gerçek bir anonim şirketten söz edilemeyeceği,

Şeklindeki görüş ve eleştirileri takiben Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamalarda;

– Tasarının ilk aşamada Türkiye Elektrik Üretim İletim Anonim Şirketi (TEAŞ)'ın üç ayrı iktisadi devlet teşekkülü olarak teşkilatlandırılması suretiyle elektrik sektörünün yeniden yapılandırılması ve sektörün rekabete açılması amacını taşıdığı,

- TEAŞ'ın Bakanlar Kurulu kararı ile üç ayrı şirkete dönüştürüldüğü, ancak Danıştay'ın bu konuda 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi gerekçe göstererek yürütmeyi durdurduğu, bunun üzerine 4588 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak çıkarılan 615 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin de Yetki Kanununun iptalinden sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiği, bu nedenle Tasarının hazırlandığı,

- KİT'lerin özelleştirilmesinde iki aşamada hareket edileceği, öncelikle bu kuruluşların anonim şirket haline dönüştürüleceği, daha sonra Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından özelleştirme kapsamına alınacağı, böylece bu tasarı ile oluşturulan anonim şirket statüsünün geçici bir statü olacağı,

İfade edilmiştir.

Tümü üzerindeki görüşmeleri müteakip Tasarı ve gerekçesi Komisyonumuzca da benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiş ve Tasarının maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Metin Şahin</i>	<i>Hayrettin Özdemir</i>	<i>Nihat Gökbulut</i>
Antalya	Ankara	Kırıkkale
Kâtip	Üye	Üye
<i>Cafer Tufan Yazıcıoğlu</i>	<i>Gaffar Yakın</i>	Sait Aça
Bartın	Afyon	Afyon
		(İmzada bulunamadı)
Üye	Üye	Üye
<i>M. Zeki Sezer</i>	<i>Cengiz Aydoğan</i>	<i>M. Güven Karahan</i>
Ankara	Antalya	Balıkesir
	(İmzada bulunamadı)	
Üye	Üye	Üye
<i>Hüseyin Arabacı</i>	<i>Zeki Ergezen</i>	<i>Hayati Korkmaz</i>
Bilecik	Bitlis	Bursa
Üye	Üye	Üye
<i>Oğuz Tezmen</i>	<i>Hakkı Duran</i>	<i>Hüseyin Karagöz</i>
Bursa	Çankırı	Çankırı
(İmzada bulunamadı)		(İmzada bulunamadı)
Üye	Üye	Üye
<i>Aslan Polat</i>	<i>Mehmet Sadri Yıldırım</i>	<i>Metin Kalkan</i>
Erzurum	Eskişehir	Hatay
		(İmzada bulunamadı)

Üye
Mehmet Döner
Hatay
Üye
Celal Adan
İstanbul
(İmzada bulunamadı)
Üye
Mehmet Serdarođlu
Kastamonu
Üye
Süleyman Çelebi
Mardin
Üye
Cevat Ayhan
Sakarya

Üye
Masum Türker
İstanbul
Üye
Hasan Çalıř
Karaman
Üye
Necdet Tekin
Kırklareli
Üye
Metin Ergun
Muđla
Üye
Kemal Kabatař
Samsun
(İmzada bulunamadı)
Üye
Bekir Gündođan
Tunceli

Üye
Nesrin Nas
İstanbul
Üye
Arslan Aydar
Kars
Üye
Kemal Köse
Kocaeli
Üye
ř. Ramis Savaş
Sakarya
Üye
Lütfi Ceylan
Tokat

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — 8.6.1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin mülga (3) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“3. Teşebbüslerden iktisadi devlet teşekkülü olanlar, anonim şirket şeklinde de kurulabilir. Anonim şirket şeklinde kurulan iktisadi devlet teşekküllerinde Türk Ticaret Kanununun 277 nci maddesinde sözü edilen 5 kurucunun bulunması şartı aranmaz, genel kurul ve denetçiler bulunmaz.”

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1. — Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bülent Ecevit

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

D. Bahçeli

Devlet Bakanı

R. Önal

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. S. Gürel

Devlet Bakanı

M. Yılmaz

Devlet Bakanı

H. Gemici

Devlet Bakanı

F. Ünlü

Millî Savunma Bakanı

S. Çakınakoğlu

Maliye Bakanı

S. Oral

Sağlık Bakanı

Doç. Dr. O. Durmuş

Çalışma ve Sos. Güt. Bakanı

Y. Okuyan

Kültür Bakanı

M. İ. Talay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

H. H. Özkan

Devlet Bakanı

Prof. Dr. T. Toskay

Devlet Bakanı

F. Bal

Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. Ş. Üşenmez

Devlet Bakanı

Prof. Dr. Ş. Üşenmez

Devlet Bakanı

Prof. Dr. A. Çay

İçişleri Bakanı

S. Tantın

Millî Eğitim Bakanı

M. Bostancıoğlu

Ulaştırma Bakanı

Prof. Dr. E. Öksüz

Sanayi ve Ticaret Bakanı

A. K. Tanrıku

Turizm Bakanı

E. Mumcu

Çevre Bakanı V.

Prof. Dr. N. Çağan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

A. M. Yılmaz

Devlet Bakanı V.

Y. Yalova

Devlet Bakanı

Y. Yalova

Devlet Bakanı

R. K. Yücelen

Devlet Bakanı

E. S. Gaydali

Adalet Bakanı

Prof. Dr. H. S. Türk

Dışişleri Bakanı

İ. Cem

Bayındırlık ve İskân Bakanı

K. Aydın

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

Prof. Dr. H. Y. Gökalp

En. ve Tab. Kay. Bakanı

M. C. Ersümer

Orman Bakanı

Prof. Dr. N. Çağan